

Vladimiras Peftijevs prieš Lietuvos valstybę

Vytis Jurkonis

Baltarusijos kaimynystė Lietuvai reiškia ne tik bendrą istoriją ir vis augančias ekonominio bendradarbiavimo apimtis, bet ir, ypač pastaruoju metu, kelia pagrindinius iššūkius Lietuvos užsienio politikai.

Vladimirą Peftijevą atstovaujančios advokatų kontoros LAWIN byla prieš Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeriją yra trečias didelis išbandymas tiek vykdomai užsienio politikai, tiek ir bendrai Lietuvos valstybei per pastaruosius metus.

Ką Lietuvos valstybė turėjo išmokti bendradarbiaujant su Baltarusija

Bene skaudžiausios žmogaus teisių gynėjo Alesio Beliackio bylos padarinius – suėmimą iki penkerių metų, piniginę baudą bei turto konfiskaciją – per metus bent iš dalies pavyko amortizuoti suteikiant paramą A. Beliackio šeimai. Neapsieita be vidinių rietenų ir tarpžinybinių kaltinimų, tačiau, regis, turėjo būti išmoktos kai kurios svarbios bendravimo ir bendradarbiavimo su Aleksandro Lukašenkos režimu pamokos.

Pirma, režimo vertikalės mechanizmas yra ir greitesnis, ir ryžtingesnis sprendžiant bet kokio pobūdžio problemą. Antra, „imtinėse“ su demokratijomis, režimas turi pribloškiantį pranašumą – galimybę laisvai interpretuoti, o kartais ir visiškai ignoruoti teisę.

Tokio pobūdžio manipuliaciją ir provokaciją Lietuva jau patyrė 2011-aisiais metais, kuomet pasinaudojant teisinio bendradarbiavimo sutartimi Baltarusijos valdžia susidorojo su minėtu žmogaus teisių gynėju.

A. Lukašenka absurdiškai apeliavo į tarptautinę teisę ir pliušinių meškiukų bylos metu. Tarptautinę teisę, kaip jam patogiu, prisimena asmuo, kurio vadovaujamoje valstybėje yra dešimtys politinių kalinių, o kitaip mėstančiųjų areštas, sumušimai ar piniginės baudos yra kasdieninis dalykas!

Ar Teismas paneigė Baltarusijai taikomas ES tikslines sankcijas?

Turtingiausias Baltarusijos žmogus V. Peftijevs yra vadinamas A. Lukašenkos bankininku¹, privačia kišene ar pinigine ir po 2010 m. gruodžio 19 d. represijų

¹ Andrew Rettman, “Lukashenk’s ‘private banker’ to face EU ban”, <<http://euobserver.com/foreign/32503>>.

tapo Europos Sąjungos sankcijų taikiniu. Su V. Peftijevu siejamos lažybų, telekomunikacijų bei ginklų pramonės įmonės taip pat pateko į tikslinių sankcijų sąrašą², kuriomis buvo užšaldytos jų sąskaitos bei operacijos ES teritorijoje.

Šios įmonės yra pervedusios daugiau nei pusę milijono litų Lietuvos advokatų kontorai „Lawin Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir paterniai“ už savo interesų atstovavimą ir gynybą. Būtent šių lėšų (kurios buvo pervestos jau po ES sankcijų paskelbimo) išaldymą kvestionavo Vilniaus apygardos administracinis teismas.

Toks Teismo sprendimas sukėlė baltarusių demokratų ir tarptautinių partnerių nustebimą bei potencialiai yra dar vienas Lietuvos užsienio valstybės ir bendrai visos valstybės diskreditavimo šaltinis.

Nepriklausoma baltarusių žiniasklaida sunerimo, jog Lietuva tokiu būdu prieštarauja Briuselio sprendimams ir atsitraukia nuo tikslinių ES sankcijų politikos. Tenka juos nuraminti, jog, pirma, advokatų kontora yra privati kompanija ir Lietuva negali uždrausti ginti kontraversišškai vertinamą Baltarusijos verslo magnatą V. Peftievą. Kitas klausimas, ar pati įmonė elgiasi etiškai, kuomet ji gauna nemažai Lietuvos valstybės užsakymų, o šia byla akivaizdžiai atstovauja priešiškus valstybei interesus.

Antra, ES nedraudžia taikyti išimtis ir „atšildyti“ kai kurias sąskaitas. Taigi toks žingsnis neprieštarautų Briuselio taisyklėms. Vis dėlto kartais draugiška A. Lukašenkai pavadinama Lietuva šįkart buvo principinga ir užšaldė LAWIN įmonei pervestus V. Peftijevo pinigus, kurių kilmė yra neskaidri (jo vadovaujama įmonė „Beltechsport“ įtariama nelegalia prekyba ginklais Afrikoje, Azijoje ir Artimuosiuose Rytuose³).

V. Peftijevo bylos padariniai

Ne kartą Lietuvos tarptautiniai partneriai buvo sutrikę dėl nenuoseklios Vilniaus politikos Baltarusijos atžvilgiu. Neabejotina, jog bus saulaukta kritikos bangos dėl neva pro-lukašenkinės politikos. Taigi šia byla eilinį kartą parodoma, kaip siauras legalistinis požiūris kenkia valstybės įvaizdžiui.

Kaip ir A. Beliackio atveju, įstatymo raidė buvo vertinama visiškai neatsižvelgiant į kontekstą. ES sankcijos yra politinė priemonė – o Baltarusijos režimas šią politiką kvestionuoti iš teisinės perspektyvos. A. Lukašenka dar 2011 m. birželio 20 d. pats nurodė kvestionuoti ES ribojančių priemonių politiką. Maža to,

² “EU imposes economic sanctions“, <
<http://charter97.org/en/news/2011/6/20/39780/>>.

³ “Belarus as a New Yugoslavia on a Global Arms Market?“,
<<http://belarusdigest.com/story/belarus-new-yugoslavia-global-arms-market-4704>>.

kalbama, jog pats V. Peftijevas pasiūlė milijoną dolerių tam, kas sugebės atšaukti jam taikomas ES sankcijas.⁴

Vėl galima kelti klausimą ir dėl koordinavimosi stokos – ar Teismas derino šią poziciją su kitomis institucijomis, ar buvo atsižvelgta į kitų ES valstybių praktiką ar poziciją, ar išsiaiškinta dėl galimos kolizijos su Briuselio nuostatomis? Galų gale, tenka kelti klausimą ir dėl atsakomybės, nes tai yra visos valstybės, o ne tiesiog vienos ar kitos institucijos klausimas. Šiuo konkrečiu atveju norėtusi aiškaus ir vieningo visų užsienio politikos formuotojų ir įgyvendintojų balso ginant Lietuvos interesus bei poziciją.

Be politikos nuoseklumo, glaudesnio tarpinstitucinio koordinavimosi Lietuva tampa pažeidžiama prieš A. Lukašenkos režimo provokacijas, o tokių veiksmų tikimybė artėjant Lietuvos pirmininkavimui ES yra dar labiau tikėtina.

Šis sprendimas kol kas išsprendžia tik LAWIN įmonės finansų klausimą ir neprieštarauja Briuselio vykdomai politikai. Vis dėlto tai yra pirmasis akmenukas bandant sudrumsti ES tikslinių sankcijų politiką. Akivaizdu, jog ši politika yra pažeidžiama, ypač jei bendraujant su režimo valstybėmis bus akklai taikomi demokratijos bei teisinės valstybės standartai, o kartu užmerkiamos akys prieš jau ne vieną dešimtmetį ten vykstančius žmogaus teisių pažeidimus ir tarptautinės teisės ignoravimą.

⁴ Nikolaj Nielsen, „Lukashenko’s Friends in Brussels”,
<<http://www.presseurop.eu/en/content/article/1658671-lukashenko-s-friends-brussels>>.